

зово відвідував Петро Могила. Туристи оглядають церкву Дванадцяти апостолів. Наступна зупинка туристів у с. Михайлівка – Рубежівка, розташоване неподалік Ворзеля. Це село займало особливе місце в житті Петра Могили. У 1620р. він купив у ньому землю, збудував будинок, в якому жила його родина, заснував пустинь Києво – Печерського монастиря. За його кошти у селі збудовано дерев'яну церкву, яка у 1835 р. від удару блискавки згоріла, на її місці збудовано муровану церкву, яку у 1903 р. селяни розібрали і відновили дерев'яну, якою вона була за часів митрополита. Оглянувши Михайлівську церкву, туристи фотографуються біля пам'ятника Петра Могили, що постав поблизу церкви. Наступним туристичним об'єктом є Покровська церква у селищі Гостомель. На фасаді її висить пам'ятна дошка з барельєфом Петра Могили. Вона інформує, що у 1626 р. у селищі проживав Петро Могила. У церкві висить ікона митрополита, а біля церкви нещодавно поставили високу гранітну стелу із зображенням Петра Могили на весь зріст. На цьому запропонований нами релігійно – туристичний маршрут завершується.

При розробці релігійно-туристичних маршрутів по сільській місцевості Київщини необхідно включити відвідування декількох дерев'яних церков. Річ у тім, що із 122 сільських церков дві третини є – дерев'яними, збудованими у XVIII-XIX ст. Вражає те, що переважна більшість їх розташована не у північній поліській, а у південній лісостеповій зоні бідний на лісові ресурси.

Дерев'яні церкви є складними витворами українських майстрів, що характеризують не лише високий рівень будівельної майстерності її творців, але й українські традиції, художні смаки та духовну ауру. Перебуваючи в дерев'яній церкві, туристи відчують якусь одуховленість, гармонію та отримують незвичне емоційно-естетичне враження.

Бучко Жанна

ДЕРЕВ'ЯНІ ХРАМИ ВИЖНИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Дерев'яні культові пам'ятки, які збереглися на території Вижницької територіальної громади, мають особливу цінність. Попри те, що вони досі використовуються православними релігійними громадами, ці об'єкти становлять пізнавальний інтерес. Тому метою статті є аналіз та узагальнення особливостей таких сакральних об'єктів щодо можливості їх використання в туризмі. Для зацікавлених користувачів запропоновано екскурсійний маршрут з відвідуванням дерев'яних храмів протяжністю майже 55 кілометрів.

Маршрут проходить кількома поселеннями, що входять до Вижницької об'єднаної територіальної громади (Мілієве, Іспас, Майдан, Вижниця, Виженка, Багна, Черешенька) й охоплює огляд 8-ми дерев'яних храмів. Тут можна побачити оригінальні неповторні пам'ятки дерев'яної сакральної буковинської народної архітектури та насолодитися красою неймовірних гірських та передгірних краєвидів долини р. Черемош та Карпатських гір. Узагальнена інформація про ці об'єкти подана в таблиці 1.

Таблиця 1

Відомості про дерев'яні церкви Вижницької територіальної громади

№	Населений пункт	Храмове свято	Час спорудження	За джерелом зі списку літератури
1	Багна	Св. Параскеви	1867	[2]
2	Виженка	Св. Іоана Нового Сучавського	1792-1798	[3]
3	Виженка	Св. Миколая	1925	[1]
4	Вижниця	Св. Дмитрія	1883	[1]
5	Іспас	Вознесіння Господнього	1876	[3]
6	Майдан	Св. Дмитрія	1879	[3]
7	Мілієве	Св. Параскеви	1855	[3]
8	Черешенька	Св. Миколая	1905	[3]

Туристи, які подорожують до Вижниці, рідко зупиняються на під'їздах до неї, прагнучи передовсім потрапити до Карпат, на берег Черемоша, чи власне до самого райцентру – столиці ремесел та традицій. А проте у мальовничих передгірних селах – Мілієвому, Іспасі, Черешеньці – приховано багато цікавинок, які доступні вдумливому та небайдужому туристу. Про них можна довідатися, розпочавши маршрут у селі Мілієве. Для цього варто звернути в центрі села праворуч, і бокова дорога приведе до церкви святої Параскеви Сербської – однієї з пам'яток дерев'яного зодчества Буковини.

Церкву почали зводити в 1855 році на місці старої, про яку згадують в другій половині XVIII ст. Роботи проводили спільним коштом місцевої громади і мілієвської багаті родини пана Флондора Алботи. Зовнішні стіни церкви первинно були покриті гонтом, на який у 1988-1989 роках було набито бляху, а у 2010-х роках — пластикову вагонку. Церква дерев'яна, тризрубна, триверха. Після останнього ремонту церква та дзвіниця втратила свій первинний вид. Так під опасанням зовнішні стіни оббиті фальш-брусом, над опасанням четвериків та восьмериків — пластиковою вагонкою. У церкві встановлені пластикові вікна. Дахи і верхи церкви покриті новою бляхою. З південно-східного боку від

церкви розташована дерев'яна двоярусна дзвіниця, яка також оббита пластико-вою вагонкою та фальш-брусом.

Кожен мешканець Мілієва знає й пишається своїм талановитим земляком – Дмитром Загулом – українським поетом-символістом, літературознавцем, критиком, публіцистом, перекладачем, педагогом, громадським діячем. У Мілієвому можна відвідати кімнату-музей Дмитра Загула в Мілієвській школі.

У наступному селі Іспас варто відвідати трикупольну Церкву Вознесіння Господнього, що належить до гуцульської школи народного монументального будівництва. Церква, розміщена на підвищенні в центрі села, належить до гуцульської школи народного монументального будівництва. Споруда дерев'яна, п'ятизрубна, хрещата в плані, триверха. Збудована зі смерекових наполовину розпилених колод. Стоїть на високому кам'яному потинькованому цоколі. Складається з квадратних у плані, рівних за шириною нави і бабинця, трохи вужчої, видовженої по осі схід-захід п'ятистінної вівтарної частини і коротких прямокутних бічних рамен. Обабіч вівтарної частини під піддашшям прибудовані квадратні в плані ризниці, перед західною стіною бабинця теж під піддашшям влаштовані сіни. У 1955 році відремонтовано цоколь церкви. У 1980 помальовано інтер'єр. У 1990 році зашито бляхою стіни. Церква з дзвіницею утворюють єдиний архітектурний ансамбль, характерний для українського народного будівництва. Протягом 2010-2012 р.р. збудована нова дзвіниця.

Мешканці Іспаса пишаються своїм талановитим земляком – художником Темістоклем Вірстою й охоче покажуть його будинок, де народився митець.

Наступною можна оглянути дерев'яну церкву Святого Дмитра, що в селі Майдан. Але для цього слід зробити радіальне відхилення з автошляху та подолати в обидва кінці майже 20 кілометрів. Церква розташована на південній околиці села, біля з'єднання двох головних доріг. Тризрубна одноверха, невелика з виразно ширшою навою. Вхід до церкви з півдня через бабинець. Стіни над опасанням традиційно для цього краю оббиті бляхою. З північної сторони бабинець і вівтар без вікон. Дзвіниця дерев'яна двоярусна, стоїть з південного сходу від церкви. Прицерковну територію оточує дерев'яна огорожа [2].

До наступної церкви, що знаходиться на околиці м. Вижниця в колишньому присілку Рівня, слід подолати майже 30 кілометрів. Цей храм освячений на честь святого Дмитра у 1883 році, що нагадує більш ранні дерев'яні церкви Гуцульщини, характерні для Івано-Франківщини. Проте, відрізняється від них значним виносом бокових прибудов нави. Церква тризрубна, триверха. Масивний восьмигранний купол над навою повторюється у вівтарній частині та над бабинцем, проте над ними ці куполи менші за розміром за центральний купол. Різноманітність силуету церкви надає її розташування на схилі пагорба, внаслі-

док чого стіни мають різну висоту. Відразу за церквою починається стежка, яка веде до урочища Гуцулового, до якого часто навідувався відомий співак, Герой України Назарій Яремчук, який і народився неподалік. Тож туристам варто відвідати його меморіальний музей-садибу.

Далі шлях маршруту пролягає до с. Виженка. На початку села, при впадінні в річку Виженка невеликого струмка, з правого боку на високому пагорбі стоїть дерев'яна церква Івана Сучавського. Це один з найяскравіших зразків буковинського дерев'яного храму перехідного типу від хатнього до одноверхого. Пам'ятка, яку зведено 1792 р., залишилася практично незмінною, за винятком невеликої рубленої ризниці, прибудованої до південної стіни вівтаря наприкінці ХІХ ст., а також каркасного притвору прямокутної в плані форми, влаштованого в 1-й половині ХХ ст. на захід від бабинця. У 1970 р. проведено комплексну реставрацію споруди, що не лише сприяло відновленню первісного вигляду пам'ятки, але й підвищило рівень її цілісності та завершеності. Пам'ятка відзначається високим рівнем збереженості первісних елементів, серед яких вирізняється складний за конфігурацією фігурний виріз у західній стіні центрального зрубу, що є одним з найвишуканіших зразків художнього вирішення переходу від бабинця до нави [1].

У центрі Виженки знаходиться ще одна святиня - дерев'яна трикупольна церква Св. Миколая (1925 р.). Проте, значно відомішою за цю церкву є вкрита гонтом капличка, що знаходиться поруч. Зведена в першій половині ХІХ ст., вона примітна своїми написами на передній стіні про важке життя під панщиною у 1820 р., голод і холеру 1866 року.

Повернувшись із Виженки через Вижницю в напрямку Берегомету, піднімаємося стрімким серпантинном на невисокий перевал й опиняємося в мальовничій Багненській долині, яка колись слугувала праруслем давнього Черемошу. Тепер на цьому місці струменить лише невелика річка Міхідра, ліва притока річки Серет. В с. Багна варто відвідати церкву Святої Параскеви, побудовану у 1867 році в Вижниці та перенесену сюди у 1930 році. Церква – «хатнього» буковинського типу з невеликими прибудовами до бабинця і вівтарної частини. Поряд збереглася дзвіниця.

Відразу за Багною починається село Черешенька. На центральній вулиці села стоїть дерев'яна Миколаївська церква, побудована у 1903 – 1905 роках і ледве не втрачена за часів СРСР. У 2003 році церкву відреставровано, а на її базі планується побудова першого на Буковині жіночого монастиря на честь святого Миколая Української православної церкви Київського Патріархату.

Дерев'яні церкви, що розташовані на території Вижницької територіальної громади, відрізняються часовим, архітектурним та композиційним різноманіт-

тям, що дає можливість їх використання для пізнавального туризму та створення екскурсійного маршруту, який представлений у цій статті.

1. Дерев'яні храми України. URL: www.derev.org.ua
2. Дерев'яні церкви Західної України. URL: <http://decerkva.org.ua/che/bahna.html>
3. Чучко М. Православні культові споруди Буковини: Дерев'яні церкви та дзвіниці середини XIV- початку XX століть. – Чернівці: Букрек, 2011. – 188 с.

Ткаченко Віктор

САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ПЕРЕЯСЛАВА ЯК ОБ'ЄКТ ТУРИСТИЧНОГО МАРШРУТУ

Для функціонування кожного суспільства важливим являється світогляд людей та бачення навколишнього світу. Недостатність інформації у письмових джерелах спонукає дослідників звертатись до археологічних матеріалів, зокрема до пам'яток сакрального характеру – це дає можливість більш точно і повніше розкрити духовний бік життя різних прошарків населення починаючи із соціальної верхівки й закінчуючи рядовим людом [1, 101].

Сакральна культура українського народу багата та багатогранна. Саме їй в останній період часу відводиться багато уваги сучасними науковцями.

Серед сакральних об'єктів для туристичного огляду в Переяславі слід виділити культові споруди та поховальні пам'ятки, про які й піде мова далі.

Окремим сакральним комплексом, з якого варто розпочати туристичний маршрут, на території давнього Переяслава виділяється давньоруський дитинець міста. У кінці XIX ст. тут було відкрито Успенську церкву XI ст. та у 1952 р. залишки невеликої церкви XI ст. У 40–80-х роках XX ст. було розкопано Єпископський двір XI ст. із низкою монументальних кам'яних споруд: собор Св. Михайла, церква Св. Федора (надворотна), Єпископський палац; неподалік церкви Воздвиження та Андрія біля воріт. На території «окольного міста» Переяслава Руського було розкопано ще дві сакральні пам'ятки: Спаська церква-усипальня XI ст. та Воскресенська церква XII ст. [2].

Про архітектурну споруду Михайлівський собор (споруджений 1089 року), М. Сікорський та Д. Швидкий зазначили, що «за розмірами та багатством внутрішнього оздоблення (*його*) можна порівняти з Софією Київською, Чернігівським Спасом, Успенською церквою Печерської Лаври [3, с. 33]. Також необхідно відзначити й те, що в прибудовах біля стін Михайлівського собору XI ст. містилися поховання переяславських князів. За результатами його розкопок, на початку 80-х рр. XX ст., над ним споруджено павільйон у якому розміщено